

PAPUKAIJAN

Roope ei ollut oma itsensä. Se möllötti häkin lattialla apaattisena. Tavallisesti se kiipeili. Sillä on vahva nokka ja pitkät taipuisat varpaat. Niillä se tarrasi häkin kaltereihin ja kulki ylös alas, välillä pää alaspäin.

Tai sitten se istui häkissä orrella ja piti ääntä. Vislasi, maukui kuin kissa, vihelteli muumilaulua, **Antti Tuiskua** tai Jyskin mainoskappaletta.

Nyt se oli hiljainen.

Muutaman päivän hiljaisuuden jälkeen **Kati Leino** soitti eläinlääkärille. Porvoon lähellä on yksi, joka on erikoistunut papukaijoihin.

Lääkäri arveli, että Roopella oli saatanut olla aivoinfarkti. Varmemman diagnoosin saamiseksi olisi pitänyt kuljettaa lintu klinikalle ja ottaa magneettikuvia.

Lääkäri ei suositellut sitä. Sellainen rasittaisi lintua, ja Roope oli iäkäs. Paras vain tarkkailla ja toivoa, että se toipuu. ▶

Presidentit ovat vaihtuneet Kekkosesta Niinistöön.
Televisiokuvaan on tullut väri, markka haudattu.
Sillä aikaa harmaapapukaija Roope on katsellut
maailman menoa häkistään.

TEKSTI **VAPPU KAARENOJA**

ELÄMÄ

© GETTY IMAGES

■ Nuori harmaapapukaija. Vanhemmiten linnun silmät muuttuvat keltaisiksi.

”Yksi päivä huomasi, että aha, nyt on fogeli häkin lukkoa tutkimassa. Lukko tippui lattialle, ja lintu työnsi jalalla oven auki.”

Kohtauksesta on viitisen vuotta. Tänä vuonna Roopeella on 60-vuotis-syntymäpäivä. Tai ehkä merkki-päivä meni jo. Kati Leino ei tiedä tarkkaa päivää.

Todennäköisen syntymävuoden, 1958, kertoi edellinen omistaja.

Harmaapapukaijat ovat pitkäikäisiä.

Hollannissa kuoli vuonna 2007 harmaapapukaija, joka oli omistajan mukaan perua hänen isoisänsä isältä. Isoisoisä, merimies, olisi tuonut sen Afrikasta vuonna 1908. Jos kertomus pitää paikkansa, lintu oli kuollessaan 99-vuotias.

Tällaisia anekdootteja riittää, mutta varmuutta kaijojen keskimääräisestä eliniästä on hankala saada.

Suomessa on ehkä joitakin satoja harmaapapukaijoja. Harvalla on syntymätodistusta.

Monen lajia tuntevan arvio kuitenkin on, että vankeudessa harmaapapukaijat elävät 40–50-vuotiaiksi, mutta kuusi-kymppiseksi eläminen ei ole tavatonta.

Leino sai Roopeen vuonna 2004.

Erään asiakkaan kanssa oli tullut puheeksi harmaapapukaija, joka tarvitsi uutta kotia. Leinolla on eläinkauppa Helsingin Käpylässä.

Hän on lapsesta lähtien haaveillut papukaijasta, joten meni katsomaan.

Lintu oli pyrstöä lukuun ottamatta sadepilven harmaa. Ihan kuin se olisi kastanut pyrstösulat kirkkaanpunaiseen maalipurkkiin. Silmiä ympäröi valkea nahka. Koko: kahvipaketin luokkaa.

Siltä kaikki harmaapapukaijat näyttävät. Uros tai naaras, eroa ei näe päällepäin. Ainoa varma tapa tietää on tähystää sukupuolielimet tai ottaa verikoe.

Roope voi olla naaraskin.

Nuoren yksilön hinta on nykyään parituhatta euroa, mutta Roope oli edullisempi, ehkä noin 500 euroa.

Leino hankki kaksi metriä korkean häkin ja asetti sen eläinkaupan myyntitiskin viereen. Siellä Roope on asunut 14 vuotta.

Leino lupasi edelliselle omistajalle, ettei myisi lintua eteenpäin. Jos siitä olisi jostain syystä luovuttava, myisi vaikka

vanhaan kotiin takaisin. Siinä tapauksessa edellinen omistaja yrittäisi jotenkin pärjätä sen kanssa.

Teddy Ylönen ei olisi halunnut luopua Roopesta. Lopulta astma äityi niin pahaksi, että oli pakko.

Papukaijoista irtoaa hienoa valkoista lintupölyä. Roopeen hilse ärsytti keuhkoja, vaikka kuinka jynssäsi pintoja.

Yhdeksänvuotiaalle lapselle piti selittää, mutta onneksi kaksi vanhinta olivat jo muuttaneet kotoa, kun lintu täytyi antaa pois.

Pienenä tytär oli vienyt Roopeen kouluun ja pitänyt siitä esitelmän. Poika oli leikittänyt sitä unirätillä. Roope tarrasi kynsillä kankaaseen, poika raahasi sitä ympäri asuntoa.

Sama juttu, kun joku imuroi. Roope istui laitteen säiliön päällä kuljetettavana.

Se oli Ylösten perheessä noin 20 vuotta, 1980-luvun alkupuolelta vuoteen 2004. Kulki mukana muutoissa. Mäntsälä, Espoo, Kiikala ja lopulta kerrostalokolmio Helsingin Herttoniemessä, missä Ylönen edelleen asuu vaimonsa kanssa.

Erityisesti rouvaan Roope näytti kiintyneen. Se syötti **Anne Ylösel**le jyvää ja rypäleitä. Heitteli niitä nokallaan, kun tämä istui olohuoneen sohvalle katsomassa kauhuelokuvia.

Muita Roope ei ruokkinut, mutta tuli olkapäälle istumaan ja suki hiuksia.

Sanomalehden lukeminen Roopeen nähden oli hankalaa. Se teki sivuista silpua. Myös kirjojen selkämukset kärsivät.

Kännykän soittoaäntä piti olla koko ajan vaihtamassa. Papukaija oppi imitoimaan sävelmän kuin sävelmän viikossa parissa. Vain äänen suunnasta saattoi päätellä, mikä milloinkin soi: kännykkä, ovikello vai Roope.

Ensimmäinen varsinainen sana taisi olla ”terve”.

”O-ou!” sillä oli yhdessä vaiheessa tapana päivitellä.

Sitten oli ”haluu”. ”Haluu”, kun televisiosta tuli ryppyvoidemainos tai Roope muuten vain kuuli sanan ryppy.

Ehkä sana muistutti sitä rypäleistä, Ylöset pohtivat.

Rypäleet olivat Roopeen suuri herkku. Juustostakin se piti, mutta jostain syystä vain iltaisin, kun Anne Ylönen teki itselleen juustolautasen. Aamuisin oli turha yrittää syöttää sille juustoa.

Päivän päätteeksi pantiin häkin päälle kangas ja toivotettiin hyvää yötä. Jos ei toivottanut, lintu alkoi rämisyttää häkin kaltereita.

”Sellainen kolina ja pauke, että oli sanottava se hyvää yötä”, Anne Ylönen sanoo.

Roopeen lisäksi Ylösten perheessä oli muutama pieni neitokakadu, marsu ja hamsteri. Ne olivat häkeissään, kun perhe oli poissa.

Kerran kauppareissulta tultaessa neitokakadut tepastelivat eteisessä vastaan.

Ylöset syyttelivät toisiaan. Jätit häkin oven auki!

Sitten he huomasivat, että marsutkin olivat vapaana.

Hamsteri löytyi sohvatyynyn alta.

Roope!

Lintu osasi avata häkkinsä. Sitä ei lukittu avaimella.

”Sä tiedät, mikä on karbiinihaka?” Teddy Ylönen kysyy.

Se on metallinen lenkki, jonka yksi sivu taittuu jousella sisään, suosittu esimeriksi avaimenperänä. Ylönen telkesi sellaisella häkin oven.

”Yksi päivä huomasi, että aha, nyt on fogeli sitä tutkimassa.”

”Kuului ääni, kun lukko tippui lattialle. Sen jälkeen lintu työnsi tyytyväisenä jalalla oven auki.”

Oliko Roope voinut avata muutkin häkit?

Muistokirjoituksia julkaistiin muun muassa *The New York Times*issa, *Nature*ssa ja *The Economist*issa.

■ **Roope tuli Suomeen tiettävästi Länsi-Afrikasta 1950-luvun lopussa.**

Alexin älykkyys ei kerro harmaapapukaijojen keskimääräisestä

The Guardian kirjoitti, että ”Alex oli fiksumpi kuin Yhdysvaltain presidentit keskimäärin”.

Alex oli harmaapapukaija. Se kuoli vuonna 2007.

Tutkija **Irene Pepperberg** oli ostanut sen chicagolaisesta eläinkaupasta kolmekymmentä vuotta aiemmin, kesällä 1977.

Hän halusi tehdä papukaijoilla samankaltaista tutkimusta, jota **Jane Goodall** oli tehnyt simpansseilla ja **Francine Patterson** gorilloilla. Patterson oli opettanut Koko-gorillalle viittomakieltä.

Papukaijojen kanssa kommunikointiin ei tarvittaisi viittomia tai tietokoneita, Pepperberg järkeili. Nehän ovat tunnetusti hyviä tuottamaan puheenkaltaista ääntä.

Tai eivät kaikki papukaijat: lajeja on yli 300. Harmaapapukaijat kuuluvat tavimpiin puhujiin.

Pepperbergin mielestä lupaavia merkejä olivat puhelahjojen lisäksi lajin pitkäikäisyys, isot reviirit ja sosiaalisuus. Luonnossa harmaapapukaijat elävät suurissa parvissa.

”Ajattele nyt”, Pepperberg sanoo puhelimessa, ”jos matkustaa 60 kilometriä päivittäin etsien ruokaa, päässä pitää olla hyvä kartta alueesta.”

Pepperberg on apulaisprofessori Bostonin lähellä sijaitsevassa Brandeisin yliopistossa ja opettaa Harvardissa.

”Harmaapapukaijan pitää muistaa, mistä puusta kaikki hedelmät on jo syöty. Missäpäin näkyi toinen parvi, joka on todennäköisesti syönyt kaikki pähkinät.”

Jotta kaikki aika ei menisi tappeluun, tarvitaan sosiaalista pelisilmää.

”Sam hakkasi Joen, Joe hakkasi minut, joten en mene lähellekään Samia. Tällainen vaatii paljon kognitiivisia taitoja.”

Pepperbergin tutkimushankkeen nimi oli *Avian language experiment*, lyhyesti Alex. Tutkimus lintujen kielellisistä kyvyistä.

Pepperberg huomasi pian, että Alex piti paperista. Ruoan jälkeen se halusi pyyhkiä nokkansa paperiin, etenkin jos oli syönyt jotain sottaista, kuten hedelmää. Sitten se silppusi. Se oli suurta hupia.

Siksi Pepperberg aloitti Alexin koulutuksen paperilla. Tarkoitus oli näyttää

linnulle, että saadakseen haluamansa pitää pyytää sitä.

Hän piteli kädessään paperinpalasta ja kysyi toiselta tutkijalta: mikä tämä on?

Paperi, vastasi avustaja, jolloin Pepperberg ojensi avustajalle paperin.

Lintu katsoi vieressä.

Tätä toistettiin.

Välillä avustaja vastasi kysymykseen tahallaan väärin esimerkiksi raakkumalla. Silloin ei herunut paperia.

Kun tuli Alexin vuoro, se äänteli ensin epämääräisesti. ”Uh”, se korahтели.

Se riitti. Kunhan jotain ääntä tuli, Pepperberg ojensi linnulle paperin.

Pikkuhiljaa vaikeustasoa nostettiin. Alex sai palkinnon vasta, kun nokasta kuului jotain kaksitavuista, joka hieman muistutti englannin sanaa paperi, *paper*.

”Eiöö” tai ”iiöö”, se tapaili.

P-äänteen muodostaminen on vaikeaa ilman huulia.

Noin kuukauden harjoittelun jälkeen Alex huuteli häkistään oma-aloitteisesti ”eiöö”, jotta saisi ruoan päälle servettinsä.

Kuukautta myöhemmin se jo tapaili p-äännettä.

älykkyydestä eikä Einsteinin älykkyys keskivertoihmisen älystä.

Vaikutti siltä, että se kommunikoi. Rypäle, se sanoi, kun halusi rypäleen. Jos sille antoi banaanin, se heitti hedelmän takaisin ja sanoi: ”Haluan rypäleen.”

Alex osasi lopulta 150 sanaa. Muotoja, numeroita, substantiiveja, värejä.

Harmaan se oppi katsomalla peiliin. Alex oli silloin nelivuotias. *Wanna shower*, haluan suihkuun, lintu oli sanonut. Tutkimusavustaja vei sen pesulle laboratorion kylpyhuoneeseen. Alex katsoi peilikuvaansa.

”Mikä tuo?” se kysyi.

Tällaisia kysymyksiä tutkijat esittivät jatkuvasti kouluttaessaan sitä: mikä tuo on, mikä väri, mikä muoto, kuinka monta.

”Sinä”, tutkimusavustaja vastasi, ”olet papukaija”.

Alex siihen: ”Mikä väri?”

”Harmaa”, sanoi tutkija, ”olet harmaapapukaija”.

Vaikutti siltä, että Alex ei vain toistellut oppimiaan äänteitä vaan hahmotti niiden merkityksiä.

Mikä ero, Pepperberg saattoi kysyä siltä ja pidellä kädessä vihreää ja keltaista avainta.

Väri, Alex vastasi.

Sen nokan eteen pantiin kaksi erikoista palikkaa, punainen ja keltainen. Kumpi on suurempi, kysyttiin.

Tai pantiin tarjottimelle kuusi sinistä neliönmuotoista palikkaa ja neljä vihreää. Kuinka monta vihreää palaa?

Tällaisiin kysymyksiin lintu osasi vastata.

Se osasi sanoa *none*, ei mitään, jos kysyi samanlaisten esineiden eroa.

Tosin syksyllä 1992 näytti siltä, että Alex oli taantunut. Pepperberg oli tuonut tutkijakollegan katsomaan Alexin taitoja. Hän oli asetellut tarjottimelle joukon erilaisia erivärisiä esineitä, muun muassa vihreitä villatuppoja.

Kuinka monta vihreää villaa, hän kysyi.

Yksi, lintu sanoi. Oikea vastaus oli kaksi.

Pepperberg toisti kysymyksen.

Neljä, Alex sanoi. Sitten: yksi, neljä, yksi, neljä...

Pepperbergistä tuntui, että lintu teki kiusaa. Se näytti usein ärsyyntyvän, jos siltä kysyi liian alkeellisia kysymyksiä.

Pepperberg vei linnun toiseen huoneeseen ilman palkintoa ja sulki oven. Oven takaa kuului: ”Kaksi... kaksi... kaksi... Olen pahoillani... Tule tänne!”

Voiko sanoa, että Alex laski? Pepperbergin mielestä kyllä.

Eläinten matemaattisia kykyjä koskevilla väitteillä on huono maine. 1900-luvun alussa saksalainen matemaatiikanopettaja **Wilhelm von Osten** vakuutti, että hänen hevosensa Hans osaa laskea. Hän järjesti esityksiä. Von Osten kysyi, mitä on kaksitoista jaettuna neljällä, jolloin hevonen kopautti maata kolme kertaa kaviollaan.

Hans kopautteli oikeat vastaukset myös silloin, kun kysyjänä oli joku muu kuin von Osten.

Psykologin tutkimuksissa kävi kuitenkin ►

■ Harmaapapukaijan tunnistaa punaisesta pyrstöstä.

HARMAAPAPUKAIJAN PÄIVÄ

Päiväsaikaan hankitaan elanto, illalla oleillaan.

Harmaapapukaijat viihtyvät etenkin koskemattomissa sademetsissä Afrikan keskiosissa.

Aamun sarastaessa papukaijaparvi herää raffiapalmun oksistossa.

Linnut lähtevät etsimään ruokaa pareittain tai pienissä ryhmissä.

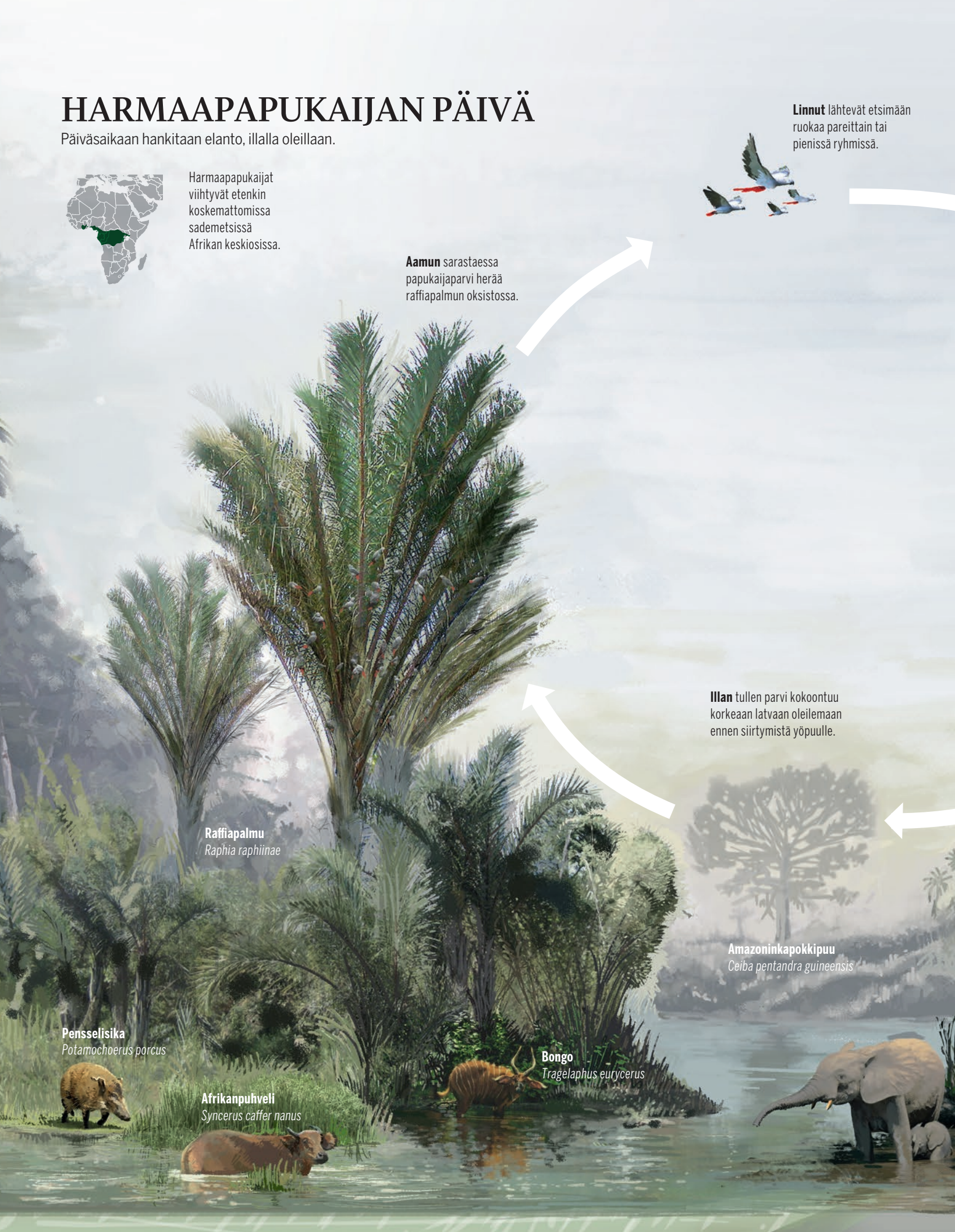
Raffiapalmu
Raphia raphiinae

Pensselisika
Potamochoerus porcus

Afrikanpuhveli
Syncerus caffer nanus

Bongo
Tragelaphus eurycerus

Amazoninkapokkipuu
Ceiba pentandra guineensis

Keisarijalokotka
Stephanoaetus coronatus

Saalistaja

Päivä kuluu ruokaillessa, muun muassa öljypalmun hedelmiä syöden.

Hedelmät

Afrikanöljypalmu
Elaeis guineensis

Metsänorsu
Loxodonta cyclotis

Läntinen tasankomaagorilla
Gorilla gorilla

Simpanssi
Pan troglodytes

Pesintäaikaan pariskunnat vetäytyvät kuhertelemaan puunkoloihin, erilleen muusta parvesta.

Limbaketapani
Terminalia superba

Papukaija johti murhaajan jäljille. Se toisti miehen ja naisen riitelyä. Ri

kin ilmi, että hevonen ei laskenut. Se luki ihmisiä. Kysyjän ryhti ja ilme muuttuivat, kun Hans lähestyi oikeaa vastausta.

Ilmeisesti von Osten ei edes tiennyt huijanneensa.

Pepperberg ei ole jäänyt kiinni huijauksesta. Hän on julkaissut laajasti vertaisarvioituissa tiedelehdissä.

Hänen väitteensä lintujen älykkyydestä on saanut tukea muista tutkimuksista. Brittitutkija **Nathan Emery** on huomauttanut, että vaikka papukaijan aivot ovat saksanpähkinän kokoiset, aivojen koko suhteessa muuhun vartaloon on samaa luokkaa kuin simpanssilla.

Muutama tutkija on sitä mieltä, että Alexin kyvyt olivat tulosta mekaanisesta oppimisesta, eivät osoitus abstraktista ajattelusta. Enemmistö alalla on kuitenkin vakuuttunut, että Alex kykeni monimutkaiseen ja hienovaraiseen viestintään.

Toinen kysymys on se, kuinka paljon harmaapapukaijojen keskimääräisestä älykkyydestä voi sanoa Alexin älykkyyden perusteella. Ei paljonkaan. **Albert Einsteinin** älykkyyks ei anna hyvää käsitystä keskivertoihmisen älystä.

On mahdollista, että Pepperbergille päätyi poikkeusyksilö. Hän hankki myöhemmin kaksi muutakin harmaapapukaijaa, Alon ja Kyon. Niiden kouluttaminen oli välillä hankalaa, kun Alex pääsmäri vieressä. ”Olet väärässä!” se sanoi, jos Alo ja Kyo vastasivat kouluttajien kysymyksiin väärin.

Tai jos kouluttaja kysyi esineen väriä nuoremmilta papukaijoilta, Alex saattoi sanoa: ”Ei, kerro mikä muoto!”

Alex oli elämänsä loppuun asti terve. Tai siltä se vaikutti. Syyskuun kuudes vuonna 2007 oli ollut tavanomainen päivä. Pepperberg oli lähdössä kotiin, kun hän kuuli häkistä sanat:

”You be good. I love you.”

Käyttäydy. Rakastan sinua.

Niin minäkin sinua, Pepperberg sanoi.

”Tuletko huomenna?” lintu kysyi kuten tavallista.

Kyllä, Pepperberg sanoi ja sammutti valot.

Seuraavana aamuna Alex löytyi häkin pohjalta elottomana. Eläinlääkäri epäili kuolinsyyksi sydämen rytmihäiriötä.

Roopen ei osannut sanoa Ylösille, että se haluaa suihkuun. Mutta se halusi suihkuun. Oli paha juttu, jos papukaijaa ei otanut mukaan pesulle. Se alkoi raakkua ja hakata nokalla kylpyhuoneen ovea.

Kun ovi aukesi, lintu tepasteli suihkun alle pörhistelemään.

Se liikkui yleensä vaappuen. Ne muuttamat kerrat, kun se kokeili siipiään, päättyivät holtittomaan törmäilyyn. Ehkä siksi, että se ei nähnyt toisella silmällä.

Mikä räpäle Roope oli ollut, kun Ylöset olivat saaneet sen! Puolisokea ja lähes sulaton.

Papukaijat eivät enää ole hyllytävää. Lintuharrastajat ovat vedonneet eläinkauppoihin, jotta niitä ei hankittaisi varastoon. Useimmat kaupat tilaavat niitä asiakkaille kysynnän mukaan, useimmiten Keski-Euroopasta.

Silloin tällöin Suomessa saattaa syntyä poikanen jollekin harmaapapukaijojen omistajalle, mutta niitä ei kasvateta laajamittaisesti.

1980-luvun alussa Roope kuitenkin odotteli ostajaa häkissä jalkakäytävällä, hyvinkääläisen eläinkaupan Salamanterin edustalla.

Sillä oli hauska tapa. ”Aijaijaijai”, se valitti, kun ohii hälytysajoneuvo.

Teddy Ylönen oli ambulanssikuski.

Hän kävi Salamanterissa vuoden verran ihailemassa lintua.

Sovittiin osamaksusta. Hintaa Ylönen ei muista, siitä on yli 30 vuotta, mutta useita tuhansia markkoja summa taisi olla, vaikka lintu oli miltei kalju.

Papukaijat nyppivät itseään tylsistyesään. Aina omistajat eivät ymmärrä, miten paljon viihdykettä lintu tarvitsee, ja tuloksena on sulkasato.

Roopen höyhenet ja sulat alkoivat kasvaa takaisin Ylösille muuttamisen jälkeen.

Salamanteri on yhä Hyvinkäällä. Entinen omistaja **Matti** muistaa Roopen ja sen, että linnun toi kauppaan nuorukainen. Tämä oli kertonut, että lintu oli syntynyt vuonna 1958. Miehen henkilöllisyydestä ei ole tietoa.

Kuka olikaan, hän ei välttämättä ollut

Roopen ensimmäinen omistaja. Jos linnun syntymävuosi pitää paikkansa ja se oli tullut Hyvinkäälle eläinkauppaan noin vuonna 1983, väliin mahtuu neljännesvuosisata. Jossain siinä välissä toinen silmä sokeutui.

Harmi, että Roope ei osaa kertoa.

Kun japanilainen harmaapapukaija Yosuke katosi Tokion lähellä vuonna 2008, se löysi takaisin omistajansa luo toistelemalla tämän nimeä ja osoitetta.

Amerikkalainen Bud johti murhaajan jäljille. Sen omistaja oli ammuttu, omistajan vaimo haavoittunut.

Tapauksen jälkeen kaija alkoi toistaa dialogia: miehen ja naisen äänet, riitelyä. Riita päättyi miehen äänellä lausuttuihin sanoihin, *don't fucking shoot*, älä ammu! Vaimo tuomittiin murhasta vuosi sitten.

Ennen 1980-lukua eksoottiset eläimet Suomessa olivat lähinnä merimiesten matkamuistoja ja niiden jälkeläisiä.

Kaukomailla alus saattoi seisoa satamassa kaksi viikkoa, kun sitä lastattiin. Odottaessa ehti hyvin ostaa tavaraa, jota paikalliset tyrkyttivät.

Roopen syntymävuonna Ghana oli vasta itsenäistynyt, Norsunluurannikko oli vielä Ranskan alaisuudessa.

Suomen merenkulutilastoissa puhuttiin Ranskan Länsi-Afrikasta, Britannian Länsi-Afrikasta ja muusta Länsi-Afrikasta.

Siellä, päiväntasaajalla, harmaapapukaijat elävät luonnonvaraisina.

Vuonna 1958 läntisestä Afrikasta matkasi Suomeen viisi alusta. Kenties yhden kyydissä oli Roope.

Vankeudessa kasvanut Irene Pepperbergin Alex tunnetaan paremmin kuin sen luonnonvaraiset lajitoverit, sanoo **Nigel Collar** Birdlife Internationalista.

Harmaapapukaijat ovat vaikeita tutkitavia. Ne lymyilevät korkeiden puiden oksistoissa pääosin ääneti.

Yksi hyvä tutkimus on, vuodelta 1992. Tutkija **Gottlieb Dändliker** vietti ryhmänsä kanssa kaksi kuukautta Ghanassa. He matkustivat 6 000 kilometriä ja

ta päättyi miehen äänellä lausuttuihin sanoihin: "Don't fucking shoot!"

lan, autolla ja kanootilla ja onnistuivat keräämään tietoa harmaapapukaijoiden elämästä.

Kun päivä hädin tuskin sarastaa, papukaijaparvi herää oksilla. Linnut levittävät siipensä ja kohoavat latvusten ylle.

Ne liikkuvat pareittain tai neljän, viiden linnun ryhmissä. Todennäköisesti kyse on perheistä – naaras, koiras ja muutama poikanen, jotka eivät vielä ole löytäneet kumppania. Kun kumppani löytyy, pariskunta on yleensä loppuelämänsä yhdessä.

Linnut halkovat ilmaa noin 60 kilometrin tuntivauhtia. Kasvusto alapuolella ei näytä samalta kuin ihmisen silmin. Harmaapapukaija näkee myös ultraviolettivärit.

Jossain näkyy ruokaisa puu. Linnut laskeutuvat ja alkavat syödä hiljaisuudessa. Siemeniä, kukkasia, nuppuja, öljypalmun hedelmiä.

Ne sulattelevat ruokaa, sukivat toistensa höyheniä. Iltapäivällä saatetaan etsiä vielä toinen ruokapuu.

Illan tullen pienryhmät kokoontuvat. Parvi käy yhdessä yöpuulle, tyypillisesti palmuihin joen rantaan. Kun sadepilvi laskeutuisi oksille.

Dändlikerin tutkimusryhmä havaitsi Ghanassa yli tuhannen harmaapapukaijan parvia. Keskiwertoparvessa oli parisataa lintua.

Ei ole enää.

Harmaapapukaijat on pyydystetty Ghanasta lähes kokonaan sukupuuttoon.

1970-luvulla Ghanan muslimit ottivat harmaapapukaijoja mukaan pyhiinvaellusmatkalle Mekkaan. Saudi-Arabiassa niistä sai hyvää täydennystä matkakassaan.

Angolassa, Kamerunissa, Norsunluurannikolla, Keniassa, Ugandassa ja Kongon demokraattisessa tasavallassa niitä vielä on, mutta sielläkin määrä on vähenemään päin.

Varovaisen arvion mukaan harmaapapukaijojen määrä on puolittunut 45 vuodessa.

Kaksi vuotta sitten laji lisättiin uhanalaisten listalle.

Tärkein syy katoon on pyydystäminen.

Linnun puhelajhat viehättivät ihmisiä jo antiikin aikaan, jolloin harmaa-

papukaija saattoi olla kalliimpi kuin ihmisorja.

1500-luvulla Englannin kuningas **Henrik VIII:lla** tiettävästi oli sellainen.

Nykyään harmaapapukaijoja viedään Afrikan metsistä noin 50 000 vuodessa.

Sieppaus tapahtuu usein keskiyöllä, pesintäaikaan.

Harmaapapukaijat pesivät vanhoissa puissa, joihin aika on haurastuttanut pesäkoloiksi sopivia onkaloita. Niihin pariskunnat vetäytyvät kuhertelemaan.

Naaras hautoo munia kuukauden päivät. Koiras ruokkii naarasta.

Noin kaksi kuukautta kuoriutumisen jälkeen poikaset oppivat lentämään, minkä jälkeen perhe voi palata muun parven luo.

Aina ne eivät palaa. Pyydystäjä voi löytää pesäpuun ja hakata runkoon puisia tappeja. Niitä pitkin pyydystäjä kiipeää yöllä, kun lintuvanhemmat nukkuvat poikasten kanssa. Kolon suulle pannaan säkki.

Etenkin poikasista tulee hyviä lemmikkejä. Vanhoina pyydystetyt linnut eivät välttämättä koskaan sopeudu vankeuteen.

Nuoria aikuisia saa kiikkiin käyttämällä houkutuslintua.

Paikallisen kukkakasvin köynnöksestä ja limemehusta keitetään liimaa, sivelään sitä puun oksaan ja asetutaan houkutuslinnun kanssa piiloon. Kiskaistaan papukaijaa siivestä. Se rääkäisee.

Huuto houkuttaa paikalle lajitovereita.

Vanhat linnut ovat epäluuloisia ja saattavat kiljua varoitushuutoja muille, mutta nuoret lentävät helposti liima-ansaan.

On kolmaskin tapa saada harmaapapukaijoja ansaan. Kun kaijat etsiytyvät savimaille nuolemaan maasta mineraaleja, verkkoon voi saada kerralla koko parven.

Osa linnuista kuolee jo pyydystettäessä. Verkoissa tai säkeissä ne voivat hädisään satuttaa toisiaan.

Ehjät linnut myydään välittäjille, jotka järjestävät ne ulos maasta.

Tavallinen reitti kulkee Etelä-Afrikan kautta Singaporeen. Singapore on kan-

sainvälisen lintukaupan keskus, josta ne lähtevät uusiin kotimaihinsa.

Luonnosta pyydystettyjen lintujen myyntikieltoa kierretään väittämällä lintuja kasvatetuiksi.

Noin puolet linnuista selviää hengissä myyntiketjun loppuun saakka.

Käpylän eläinkaupassa Roopen häkin ovi on auki, mutta se ei juuri koskaan tule ulos.

Kerran se putosi lattialle. Kati Leino oli takahuoneessa, kun myymälän puolelta alkoi kuulua räpyttelyä.

Lintu vaikutti hätäntyneeltä. Leino nosti sen takaisin orrelle.

Enää Roope ei puhu, vislailee kyllä sävelmiä.

Papukaijat matkivat ihmisten puhetta, kun kokevat olevansa niiden kanssa samaa perhettä. Ne näyttäisivät kiintyvän omistajiinsa voimakkaasti, etenkin, jos tarjolla ei ole lajitoveria, jonka kanssa pariutua. Lemmikkipapukaija voi jopa kuolla ikävään, jos omistaja hylkää sen.

Toisinaan Teddy Ylönen käy katsomassa Roopea kaupassa. Silloin lintu yleensä hakkaa nokalla häkin lattiaa.

Jos tuntematon tulee paikalle ja kovasti tuijottaa, se kiirehtii häkin nurkkaan ja kääntää naamansa seinään päin.

Harmaapapukaijat eivät mielellään ole huomion keskipisteenä. Luonnossa suuret petolinnut ja apinat saalistavat niitä. Saalistajan tuijotus ahdistaa.

Syyskuussa Kati Leino säikähti, kun Roope käyttäytyi taas oudosti. Se röhnötti orrella, vähän kuin mäkihyppääjä valmiina ponnistamaan, mahaorren päällä, siivillä tukea ottaen.

Lääkäri epäili kihtiä. Ehkä lintu yritti siivillään saada painoa pois särkeviltä niveliltään.

Mutta mennyt kesä oli hieno. Roope ei tuntunut olevan kuumuudesta moksiskaan. Päinvastoin, se oli tavallista pirteämpi. Näytti siltä, että se nautti. **SK**

Juttua varten on haastateltu myös papukaijojen käyttäytymisasiantuntijaa Jan Hooimeijeria ja eläinlääkäri Gisle Sjöbergiä.